

Pyötsaari ei ollut tavallinen talonpoikauskylä. Saaren maat olivat rälssiä - niistä ei tarvinnut maksaa veroja. Pyötsaaren haltijoina asiakirjat mainitsevat sellaisia mahtavia aatelissukuja kuten *Deken*, *Ram*, Porvoon *Jakkarilan* suku, *Svanfelt* ja *Creutz*. Pyötsaaren alaisuuteen laskettiin varhemmin mm. Aarholma, Pien-Tytärsaari ja Someri.

Kylän varhaisimmat asukkaat eivät itse omistaneet tilojaan. He olivat vuokramiehiä eli lampuoteja. 26.6.1759 vihittiin avioliittoon Pyötsaaren viimeisen lampuotin ainut tytär Johanna Huggut ja Mats Sigfridinpoika Pilhjerta Husulasta. He saivat yhteensä viisi lasta, joiden jälkeläisiä asuttaa ja viettää vapaa-aikaansa vielä tänäkin päivänä Pyötsaassa. Lisää Pilhjerta-suvusta löydät linkistä:

<https://www.pihlhjerta.fi>

Pyötsaaren varhaiset omistushistoriat

Koostanut Irja Sallansalo (os. Pilhjerta)

Varhaisimmat merkinnät löytyvät 1400- luvulta, jolloin saaren omisti Deken-suku. Suvun mahtimiehistä mainitaan Björn Piertarinpoika Deken. Suvulla oli omistuksessaan muitakin omistuksia Pyötsaaren lisäksi. Suvun sammuttua miehen puolelta tyttärien jälkeläisistä Brita Fleming peri saaren. Brita Flemin oli naimisissa Tuorlahden kartanon isännän, amiraali Torsten Salomoninpoika Ramin kanssa ja heidän poikansa Ivar omisti Pyötsaaren seuraavaksi vuoteen 1563, jolloin se siirtyi kruunulle muiden tilusten joukossa Ivar Ramin tultua tuomituksi aviorikoksesta. Vuonna 1571 Pyötsaari oli Ivar Ramin veljen Lauri Torsteninpojan nimissä. Lauri oli huomattava sotapäällikkö, Käkisalmen linnanisäntä ja paljon muuta.

1595 saari periytyi Lauri Ramin kuoltua tyttären pojalle, Viipurin alikäskynhaltijalle Salomon Jönssinpoika Ramille, joka piti pääkartanona Porvoon Jakkarilaa. Jönssinpojan jälkeen Pyötsaaren sai hänen tyttärensä Elin, joka oli naimisissa Augustin Laurinpoika Grönfeltin kanssa. Perhekunta aateloitiin myöhemmin nimellä Svanström. Augustin-herran kuoleman jälkeen suku joutui taloudellisiin vaikeuksiin ja panttasi Vehkalahden tilukset v. 1673 lainlukija, myöhemmin Haminan pormestari Mikael Dahlmannille 250 talaria vastaan. Lainaa ei koskaan lunastettu ja Pyötsaari siirtyi uusille omistajille. Aatelittomina Dahlmanneilla ei kuitenkaan ollut oikeutta rälssimaan omistukseen ja niin saari vaihtoi isäntää. Tilukset sai paroni Johan Creutz. Johan Creutz toimi ensin sotilasuralla, siirtyi sitten Karjalan laamanniksi oikeutta jakamaan ja nimettiin lopulta Uudenmaan läänin maaherraksi. Muita ansioita olivat: Suuren pohjan sodan aikana (1700 - 1721) "rauhanopposition" johtavia miehiä, 1917 hänestä tuli valtaneuvos ja Turun hovioikeuden presidentti. Sittemmin hänet korotettiin kreiviksi.

Johan Creutzin kuoltua saari siirtyi hänen tyttärellleen Elsalle, joka oli naimisissa Haminan komendantin, kenraali Lars Glansenstiernan kanssa. Vuosien 1741 - 1743 käydyin Ruotsin ja Venäjän välisen sodan seurauksena oli Ruotsin tappiolle jäätyään taivuttava aluemenetyksiin. Raja tuli kulkemaan pitkin Kymijokea, jolloin Pyötsaari jäi Venäjän maille. Kenraali Glasenstierna muutti Ruotsin puolelle ja myi Vehkalahdella olevat tilansa. Kauppias Daniel Steven osti v. 1746 Töytärin ja

Pyötsaaren. Haminan raatimies Steven oli narvalaista sukua, joka asettui 1720- luvulla Haminaan, hankki sahoja ja muuta sekä menestyi kaikin puolin. Ilmeisestikin sijoituksena hankitut tilukset myytiin vuonna 1748 asessori Kristoffer Mederille.

Pian Meder lahjoitti maansa (mm. Pyötsaari) haminalaiselle "madam" Maria von Klundtille. Olivatko lahjoituksen syyt romanttispohjaisia?? Marian mies oli Jacob Stuart (skottilaista sukua?), joka palveli Haminan venäläisessä varuskunnassa. 1758 Tyttö ja Pyötsaari myytiin maanmittari Jonas Necklinille. Necklin hankki tilukset perheensä asuinsijaksi ja palkkansa lisäykseksi. Vuonna 1769 Pyötsaari vuokrattiin haminalaiselle teurastaja Prokofei Jurjeville. Vuonna 1771 Necklin myi Pyötsaaren husulalaiselle Matti Sigfridinpoika Pihljärtälle. Matti Sigfridinpoika oli vanhaa knaappisukua, jonka jäsenistä osa oli keskiajalta lähtien käyttänyt sukunimeä Tepponen. Hän oli naimisissa Huggut-suvun Annan (Johanna) kanssa. Rälssitilan uusi isäntä oli äitinsä puolelta Pyötsaaren vanhaa lampuotusukua. Tällöin päättyi myös Pyötsaaren kierto suvulta toiselle. Pihljärtat asettuivat itse asumaan saarelle.

Pyötsaaren omistuksen eteneminen:

1300- luku: Rohkea pyötsaarelainen, joka sahasi venäläisten laivojen touvit poikki Vepsussa
sai aatelisarvon ja lahjaksi kuninkaalta Vepsun, lähisaaret ja saariston Kronstadtin ja Ruotsinsalmea myöten sekä Vironkin maita- näiden asukkaat maksoivat veroa pyötsaarelaisille

1400- luku: Deken – suku

Brita Flemin: Björn Pietarinpoika Dekenin pojan ja Dekenin tyttären tytär

Ivar Ram – Brita Fleminin poika

1563 ☞ Kruunu eli valtio

1571 ☞ Lauri Torsteninpoika Ram - Ivarin veli eli Brita Fleminin toinen poika

1595 ☞ Salomon Jönssinpoika Ram - Lauri Ramin tyttärenpoika

Elin Grönfelt, myöh. Svanström – edellisen eli Salomon Ramin tytär

1673 ☞ Mikael Dahlman - Haminan pormestari

Johan Creutz - suvun edustaja tuttu radiosta: entinen pääkuuluttaja kreivi Creutz

Elsa Glansenstierna – edellisen eli Johan Creutzin tytär

1746 ☞ Daniel Steven - kauppias

1748 ☞ Kristoffer Meder - asessori

Maria von Klundt

1758 ☞ Jonas Necklin - maanmittari

1771 Matti Sigfridinpoika Pihljärta